LIETUVOS RESPUBLIKOS KARO PRIEVOLĖS IR ALTERNATYVIOSIOS KRAŠTO APSAUGOS TARNYBOS ĮSTATYMO NR. I-1593 6, 13, 27 IR 40 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys:

2015 m. atnaujinus ir pradėjus vykdyti karo prievolininkų šaukimą į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą, nemaža dalis šaukiamų karo prievolininkų, piktnaudžiaudami nustatytais šaukimo procedūrų vykdymo reikalavimais, vengė priimti karo prievolę administruojančios krašto apsaugos sistemos institucijos nurodymus, kartu taip išvengdami atsakomybės už karo prievolininko pareigų nevykdymą. Siekiant spręsti privalomosios pradinės karo tarnybos vengimo problemą – užkirsti kelią galimybei vengti konstitucinės Lietuvos Respublikos piliečio pareigos atlikti karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat šaukimo į šią tarnybą skaidrumui užtikrinti buvo keičiamos Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo nuostatos, reglamentuojančios karo prievolininkų informavimą, numatant viešą karo prievolininkų sąrašų skelbimą.

Lietuvos Respublikos karo prievolės ir alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos įstatymo Nr. I-1593 6, 13, 27 ir 40 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Projektas) rengimą paskatino siekis atsisakyti viešo asmens duomenų skelbimo. Viešai skelbiami sąrašo duomenys leidžia bet kuriam asmeniui susipažinti su karo prievolininkų duomenimis ir jų šaukimo statusu, toks duomenų skelbimas gali būti panaudotas kitais, nei Lietuvos Respublikos karo prievolės ir alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos įstatyme (toliau – Įstatymas) nurodyti, tikslais, įskaitant teisės pažeidimams, taip pat ir susijusiems su priešiškomis valstybėmis, vykdyti.

Projekto tikslai, uždaviniai:

1. Atsisakyti viešo metinio karo prievolininkų sąrašo skelbimo ir numatyti tokį informavimo būdą, kuris leistų karo prievolininkui Lietuvos kariuomenės interneto svetainėje www.karys.lt sužinoti tik savo paties duomenis, esančius metiniame karo prievolininkų sąraše, ir tuo:

1) užkardyti galimybę bet kuriam asmeniui identifikuoti karo prievolininkus, matyti jų šaukimo statusą ir šiuos duomenis panaudoti kitais, nei Įstatyme nurodyti, tikslais, įskaitant teisės pažeidimams vykdyti;

2) atsisakyti viešo karo prievolininkų duomenų skelbimo ir numatyti privatų gyvenimą mažiau ribojantį reguliavimą.

2. Projektu taip pat siekiama ištaisyti techninę klaidą, patikslinant nuorodą į Įstatymo straipsnį, susijusį su Įstatyme reglamentuotais paleidimo iš alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atvejais.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Projektą parengė Teisės departamento (direktorė Judita Nagienė, tel. +370 5 273 5545, el. p. Judita.Nagiene@kam.lt) vyriausioji patarėja Rita Karalienė (tel. +370 5 278 7045, el. p. Rita.Karaliene@kam.lt), Teisėkūros skyriaus (vedėjas Tomas Vainius, tel. +370 5 273 5563, el. p. tomas.vainius@kam.lt) patarėja Jurgita Banytė-Caicedo (tel. (0 5) 278 7046, el. p. Jurgita.Banyte@kam.lt), Krašto apsaugos ministerijos vyriausioji patarėja Svetlana Lapėnienė (tel. +370 5 2635948, el. p. Svetlana.Lapeniene@kam.lt).

3. Kaip šiuo metu reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Įstatymo 6 straipsnio 2 dalis numato, kad apie šaukimo pradžią ir pabaigą prieš vieną mėnesį iki šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą pradžios paskelbiama per Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos institucijų informacinės visuomenės informavimo priemones ir (ar) visuomenės informavimo priemones.

Įstatymo 6 straipsnio 6 dalis, 8 dalis, 27 straipsnio 1 dalis ir 40 straipsnio 3 dalis numato viešą karo prievolininkų sąrašo paskelbimą.

Įstatymo 6 straipsnio 6 dalyje taip pat reglamentuota, kad metiniame karo prievolininkų sąraše nurodyti asmens duomenys tvarkomi nacionalinio saugumo ir gynybos tikslais, siekiant viešu paskelbimu informuoti jame esančius karo prievolininkus ir asmenis, sukakusius 17 metų, dėl šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą, įskaitant jos atidėjimą, užtikrinti šaukimo ir karo prievolininkų informavimo skaidrumą bei šios informacijos karo prievolininkams prieinamumą. Metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo eiga, kiti duomenys, susiję su šaukimo vykdymu, taip pat skelbiami Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos interneto svetainėje www.kam.lt ir per kitas krašto apsaugos sistemos institucijų informacinės visuomenės informavimo priemones.

Įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 2 punktas numato, kad karo prievolininkų sąraše nurodoma pirmoji vardo raidė.

Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje reglamentuoti alternatyviosios tarnybos prievolininkų paleidimo iš alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atvejai. Vienas iš tokių atvejų, numatytų 1 dalies 7 punkte, – Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 9–15 punktuose nustatytos aplinkybės, dėl kurių atidedama privalomoji karo tarnyba individualia tvarka. Identiški alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos individualia tvarka atidėjimo atvejai aptarti Įstatymo 14 straipsnio 9–15 punktuose.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Naujai išdėstytame Įstatymo 6 straipsnyje atsisakoma viešo karo prievolininkų sąrašo paskelbimo, numatant, kad sąrašas sudaromas ir į šį sąrašą įtrauktam karo prievolininkui ir asmeniui, sukakusiam 17 metų, suteikiama prieiga tik prie jo duomenų ir jam skirtos informacijos. Taip pat numatoma, kad karo prievolininkas ir asmuo, sukakęs 17 metų, laikomas informuotu apie jo įtraukimą į metinį karo prievolininkų sąrašą nuo šio sąrašo sudarymo ir viešo informacijos apie jo sudarymą paskelbimo Lietuvos kariuomenės interneto svetainėje www.karys.lt dienos. Metiniame karo prievolininkų sąraše nurodyta informacija, įskaitant privalomus vykdyti nurodymus, laikoma įteikta karo prievolininkui ir asmeniui, sukakusiam 17 metų, nuo atitinkamos informacijos nurodymo šiame sąraše dienos (naujai išdėstyto 6 straipsnio 6 dalis). Atitinkamai patikslinami ir papildomi įgaliojimai, numatant, kad krašto apsaugos ministras nustato metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo ir prieigos prie jame esančių duomenų ir informacijos suteikimo tvarką (naujai išdėstyto 6 straipsnio 10 dalis).

Atsižvelgiant į minėtus Įstatymo 6 straipsnio 6 dalies pakeitimus, dėl kurių prasiplėtė 6 dalies nuostatos, ir siekiant nuostatų glaustumo, aiškumo ir nuoseklumo, dalis galiojančio Įstatymo 6 straipsnio 6 dalies nuostatų (susijusių su karo prievolininkų sąraše nurodytų asmens duomenų tvarkymo tikslais, informacijos apie metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymą paskelbimu ir metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūros stebėjimu) perkeliamos į atskirą dalį (naujai išdėstyto 6 straipsnio 7 dalis).

Atsižvelgiant į tai, kad keičiama daugiau kaip pusė Įstatymo 6 straipsnio dalių, visas straipsnis išdėstomas nauja redakcija kartu jame atliekant ir kitus tikslinamojo pobūdžio pakeitimus (2 ir 7 dalyse suvienodinant informacijos paskelbimo šaltinius, taip pat atliekant kitus pataisymus, siekiant suderinti nuostatas tarpusavyje). 6 straipsnio 8 dalies 2 punkte taip pat numatoma, kad karo prievolininkų sąraše nurodoma ne pirmoji vardo raidė, o pilnas vardas. Šiuo patikslinimu siekiama aiškumo identifikuojant karo prievolininkus, ypač tais atvejais, kai sutampa kelių karo prievolininkų pavardės ir pirmoji vardo raidė. Asmens duomenys tvarkomi Įstatyme nurodytais tikslais. Keičiamo Įstatymo 6 straipsnio 7 dalyje nurodomi asmens duomenų tvarkymo tikslai bei siekiai.

Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje, reglamentuojančioje alternatyviosios tarnybos prievolininkų paleidimo iš alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos atvejus, tikslinama nuoroda į tarnybos atidėjimo atvejus – vietoj Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 9–15 punktų, taikytinų privalomosios pradinės karo tarnybos kariams, nuoroda teikiama į tarnybos atidėjimo alternatyviosios krašto apsaugos tarnybos prievolininkams atvejus, aptartus Įstatymo 14 straipsnio 9–15 punktuose.

Atsisakant viešo karo prievolininkų sąrašo paskelbimo, taip pat tikslinama Įstatymo 27 straipsnio 1 dalis ir 40 straipsnio 3 dalis.

Įstatymo 40 straipsnio 3 dalyje taip pat numatoma šioje dalyje nurodytų išmokų didinimą sieti ne su karo prievolininkų sąrašo viešu paskelbimu, o su viešu informacijos apie jo sudarymą paskelbimu Lietuvos kariuomenės interneto svetainėje www.karys.lt.

Projekto 5 straipsnyje numatoma, kad šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2027 m. sausio 1 d., o krašto apsaugos ministras iki 2026 m. gruodžio 31 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2011 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-1154 „Dėl Karo prievolininkų ir asmenų, sukakusių 17 metų, šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintame Karo prievolininkų ir asmenų, sukakusių 17 metų, šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą tvarkos apraše, be kita ko, turės būti numatyta, kaip suteikiama prieiga prie metinio karo prievolininkų sąrašo duomenų, užtikrinant, kad prieiga suteikiama ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje gyvenantiems prievolininkams ir asmenims, sukakusiems 17 metų, bei tai, kad jie turės prieigą tik prie savo asmens duomenų ir tik jiems skirtos informacijos. Projektu numatomų Įstatymo pakeitimų įsigaliojimas dėl metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūrų turi būti numatytas kalendorinių metų pradžioje. Metiniai karo prievolininkų sąrašai sudaromi kasmet sausio mėnesio pradžioje. Sudarant metinį karo prievolininkų sąrašą, jau turi būti įsigaliojusios keičiamos Įstatymo nuostatos, susijusios su karo prievolininkų sąrašu, jo sudarymu, paskelbimu, karo prievolininkų bei asmenų, sukakusių 17 metų, informavimu apie sudarytą sąrašą. Įgyvendinamojo teisės akto pakeitimas šiuo metu jau rengiamas.

Priėmus Projektą numatomas teigiamas poveikis karo prievolininkų asmens duomenų apsaugai, kadangi būtų atsisakyta viešo karo prievolininkų duomenų skelbimo. Atsisakius karo prievolininkų asmens duomenų viešo skelbimo metiniame karo prievolininkų sąraše, asmens duomenys nebūtų viešai prieinami neribotam asmenų skaičiui, todėl sumažėtų rizika, kad tokie duomenys bus nukopijuoti, išplatinti, susisteminti, panaudoti kitais nei karo prievolės administravimo tikslais ar prieinami asmenims, kuriems jų žinoti nėra būtina.

Toks teisinio reguliavimo pakeitimas atitiktų duomenų kiekio mažinimo ir proporcingumo principus, nes viešai būtų skelbiama tik tokia informacija, kuri būtina visuomenės informavimo tikslams pasiekti, o individualūs asmens duomenys būtų prieinami pačiam karo prievolininkui ir kompetentingoms institucijoms tiek, kiek jų reikia teisės aktuose nustatytoms funkcijoms vykdyti.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Kadangi teisinis reguliavimas nėra keičiamas iš esmės ir nenumatoma reglamentuoti nereglamentuotų santykių, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi, Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Priėmus Projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Viešo asmens duomenų skelbimo atsisakymas neturėtų daryti neigiamos įtakos karo prievolės administravimo procesui, nes karo prievolininko informavimas apie jo įtraukimą į metinį karo prievolininkų sąrašą, jo pareigas, šaukimo procedūras ir kitos su karo prievole susijusios informacijos pateikimas bus užtikrinamas individualiai prisijungiant prie interneto svetainės. Taip bus išlaikomas esminis informavimo tikslas, tačiau jis bus įgyvendinamas mažiau asmens privatumą ribojančiu būdu.

Pažymėtina, kad karo prievolininkų duomenų viešinimo atsisakymas neturės neigiamos įtakos šaukimo procedūrų skaidrumui. Viešai bus teikiama informacija apie metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūras, jų eigą, taikomus kriterijus, šaukimo organizavimo tvarką ir kita su šaukimo procesu susijusi neindividualizuota informacija. Be to, galiojančiame reguliavime išlieka metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūrų stebėjimas, taip pat galimybė stebėtojams susipažinti su informacija, susijusia su sąrašo sudarymu, teisės aktų nustatyta tvarka.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Projektas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai. Atsisakius viešo individualių karo prievolininkų duomenų skelbimo, karo prievolės administravimo ir šaukimo procedūros bus vykdomos pagal nustatytus teisės aktų reikalavimus. Projektu nekeičiamas sprendimų dėl karo prievolininkų atrankos, jų tinkamumo atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą ar kitų su karo prievolės vykdymu susijusių sprendimų priėmimo turinys ir kompetentingų institucijų įgaliojimai.

Atsisakius viešo karo prievolininkų duomenų skelbimo, nesukuriamos prielaidos korupcijai, kadangi Projektu nesuteikiama naujų įgaliojimų karo prievolės administravimą atliekantiems asmenims, nesudaromos prielaidos daryti įtaką karo prievolininkų atrankos ar šaukimo rezultatams. Be to, metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūrų skaidrumas užtikrinamas kitomis kontrolės priemonėmis, įskaitant nustatytą metinio karo prievolininkų sąrašo sudarymo procedūrų stebėjimą. Todėl siūlomas reguliavimas nemažina karo prievolės administravimo proceso skaidrumo ir nesudaro prielaidų korupcinio pobūdžio veikoms.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Projekto įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymą, kitų įstatymų priimti ar keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus

Projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos dokumentų nuostatoms.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2011 m. spalio 13 d. įsakymą Nr. V-1154 „Dėl Karo prievolininkų ir asmenų, sukakusių 17 metų, šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymui įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projekto rengimo metu specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Karo prievolė“, „privalomoji pradinė karo tarnyba“, „karo prievolininkas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.